Journal of Criminal Law Research
Spring 2026, 13 (54), 79-110
Jclr.atu.ac.ir
DOI: 10.22054/jclr.2026.88710.2810

Original Research
Received: 07/10/2025 *** Accepted: 28/03/2026
eISSN: 2476-6224 ISSN: 2345-3575

A Comparative Legal Analysis of President McKinley's Assassination: Perspectives from the U.S. Legal System and Imāmī Jurisprudence

Abbas Sheikholeslami * — Associate Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Islamic Azad University of Mashhad, Mashhad, Iran

Roghayeh Masteri-Farahani — Ph.D. Candidate, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Islamic Azad University of Mashhad, Mashhad, Iran

Extended Abstract

Introduction

The assassination of William McKinley, the 25th President of the United States, in 1901 represents one of the most complex intersections of politics, medicine, and law in the history of criminal justice. Leon Czolgosz, a Polish-born anarchist, shot the President twice. However, what distinguishes this case from a typical political assassination is the eight-day clinical course that followed. Historical

* Corresponding Author: Sheikholeslami@mashdiau.ac.ir
How to Cite: Sheikholeslami, A., & Masteri-Farahani, R. (2026). A comparative legal analysis of President McKinley's assassination: Perspectives from the U.S. legal system and Imāmī jurisprudence. *Journal of Criminal Law Research*, 14(54), 79 - 110. https://doi.org/10.22054/jclr.2026.88710.2810

evidence and medical reports suggest that the first bullet caused only a minor injury, while the second lodged in a non-vital area. McKinley ultimately died not from the immediate effects of the gunshot wounds but from acute sepsis and the resulting multi-organ failure. The central legal issue, therefore, is whether Czolgosz's conduct should be regarded as the legal cause of death or whether the actions of the attending medical practitioners constituted an intervening cause in the chain of causation. By re-examining this case through the perspectives of the U.S. legal system and the principles of Imāmī jurisprudence (*fiqh*), the present study sought to determine who bears ultimate legal responsibility for McKinley's death and to examine how the societal pressures of penal populism influenced the administration of justice in this case.

Materials and Methods

This study adopted a descriptive–analytical and comparative approach to examine historical trial records, contemporary clinical reports, and classical jurisprudential sources. With respect to the U.S. legal system, it analyzed the principles of criminal liability as they existed in the late nineteenth and early twentieth centuries. The jurisprudential analysis drew on the authoritative opinions of scholars such as Sheikh Ṭūsī, Ṣāḥib al-Jawāhir, and Shahīd al-Thānī to examine the doctrines governing the concurrence of the cause and the direct agent, physician liability, and the causal link, thereby assessing the capacity of both legal systems to address intervening causes.

Results and Discussion

The findings can be organized into three main areas. First, with respect to U.S. criminal law, the proceedings were conducted in a highly charged political climate shaped by the national trauma following the president's assassination. Czolgosz was convicted and sentenced to

death in a trial that lasted only two days and commenced just nine days after McKinley's death. The court adopted a straightforward application of the but-for test of causation, reasoning that, but for the shooting, the president would not have died. In doing so, it affirmed the causal link while giving little consideration to allegations of serious medical malpractice, including the failure to use available diagnostic technology such as X-rays. As a result, the legal framework of the time lacked an adequate analytical approach for evaluating intervening causes in politically sensitive cases.

Second, the analysis under Imāmī jurisprudence leads to a markedly different conclusion. According to established jurisprudential principles, where a cause (the perpetrator) and a direct agent (the physician) concur, liability generally rests with the direct agent unless the cause is legally regarded as the stronger factor. If it is established that the gunshot wounds would not have been fatal with appropriate medical treatment, but that the physician's failure to comply with accepted medical standards and to use available diagnostic equipment resulted in fatal sepsis, the causal link between the perpetrator's conduct and the victim's death is considered broken. Through the doctrine of customary attribution, Imāmī jurisprudence ensures that medical negligence is not disregarded merely because the chain of events originated with the offender's conduct. Therefore, where death is customarily attributed to negligent medical treatment, the perpetrator would be liable only for the initial bodily injury rather than for homicide.

Third, the analysis focused on the role of penal populism. The findings indicated that how public outrage and the perceived need to restore damaged political authority had led the judiciary to compromise legal rigor. The unusually rapid pace of the trial and the denial of the defense's right to present arguments concerning medical error illustrate the triumph of a vengeful penal policy over procedural justice.

Conclusion

The McKinley assassination case is a quintessential example of a systematic judicial error driven by political exigencies. While the U.S. legal system in 1901 adopted a simplistic approach by attributing sole responsibility to the perpetrator, Imāmī jurisprudence—thanks to its sophisticated framework for analyzing the concurrence of causal factors—enables a more precise allocation of liability between the perpetrator's act and the physician's negligence. This comparative analysis suggests that, had these jurisprudential standards been applied, the medical staff would likely have incurred both civil and criminal liability for professional negligence. The study ultimately argues that, in major political cases, the causal link must not be subordinated to political imperatives or the emotional reactions of society.

Keywords: William McKinley Assassination, Imāmī Jurisprudence, U.S. legal system, Criminal complicity, Medical negligence, Penal populism

فصلنامه علمی پژوهشی حقوق کیفری
دوره ۱۳، شماره ۵۴، بهار ۱۴۰۵، ۷۹-۱۱۰
Jclr.atu.ac.ir
DOI: 10.22054/jclr.2026.88710.2810

مقاله پژوهشی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۱۵ ** تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۷/۰۸
ISSN: ۲۳۴۵-۳۵۷۵
eISSN: ۲۴۷۶-۶۲۲۴

مطالعه تطبیقی قتل رئیس‌جمهور مک‌کینلی در نظام حقوقی ایالات متحده آمریکا و فقه امامیه

عباس شیخ الاسلامی * دانشیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، مشهد، ایران

رقیه ماستری فراهانی دانشجوی دکتری گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، مشهد، ایران

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی پرونده ترور ویلیام مک‌کینلی-بیست و پنجمین رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکا- است. این ترور در سپتامبر سال ۱۹۰۱ میلادی توسط آنارشیست لهستانی تبار به وقوع پیوست. این مقاله، با رویکرد تطبیقی، نظریه‌های مربوط به مسئولیت کیفری و علیت را در نظام حقوقی ایالات متحده و فقه امامیه در مواجهه با این پرونده تحلیل می‌کند. اهمیت این پرونده، به دلیل پیچیدگی‌های پزشکی و ابهام‌های حقوقی آن، نحوه و سرعت رسیدگی به این پرونده و کیفر عامل ترور، است. از این رو، این پژوهش، به منظور بررسی تطبیقی قواعد انتساب مسئولیت در این پرونده در دو نظام حقوقی ایالات متحده آمریکا و فقه امامیه انجام شده است. نتیجه‌های پژوهش نشان می‌دهد که نخست، رسیدگی قضایی به این پرونده، به سرعت و همراه با نقاط مبهم حقوقی بوده است و دوم، در دو نظام حقوقی مذکور، نگاه متفاوتی به این موضوع از منظر مسئولیت کیفری و نقش خطای پزشکی وجود دارد. هم‌چنین در این مقاله، تأثیر عوام‌گرایی کیفری و واکنش‌های اجتماعی پس از ترور در فرآیند رسیدگی قضایی مورد توجه قرار گرفته است. این مقاله، بر مفهوم تداخل اسباب، خطای قضایی و حدود مسئولیت حرفه‌ای پزشکان، متمرکز شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که مقرره‌های پزشکی در نظام حقوقی ایالات متحده در آن زمان، ابتدایی بوده و بسیاری از عوامل مؤثر بر فوت مک‌کینلی مورد غفلت قرار گرفته است. در حالی که، فقه امامیه با تأکید بر رابطه علیت و نقش قصور پزشکی، مبانی استدلالی دقیق‌تری برای تحلیل این پرونده دارد.

کلیدواژه‌ها: ویلیام مک‌کینلی، فقه امامیه، ایالات متحده آمریکا، مداخله در جنایت، خطای پزشکی، عوام‌گرایی کیفری.

* نویسنده مسئول: Sheikholeslami@mashdiau.ac.ir

توصیف قضیه (اعمال و رخدادهای منتهی به قتل)

ویلیام مک‌کینلی، بیست و پنجمین رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکاست. وی در روز ۶ سپتامبر ۱۹۰۱ مورد سوءقصد قرار گرفت. این سوءقصد، در جریان برگزاری نمایشگاه پان-آمریکن در سالن کنسرت معبد موسیقی در بوفالو(Buffalo) نیویورک توسط یک آنارشیست به نام لئون چولگوش انجام شد. در نتیجه این حمله، او به شدت مجروح و در ساعت ۲:۱۵ دقیقه بامداد ۱۴ سپتامبر ۱۹۰۱ یعنی ۷ روز بعد، بر اثر عوارض ناشی از جراحات درگذشت. (Merry, 2017,476) در این سوءقصد، که با شلیک گلوله انجام شد، گلوله‌ها به سینه و شکم رئیس‌جمهور اصابت کرده بود. وی به سرعت به بیمارستانی در بوفالو منتقل شد. بررسی شرایط محیطی و کادر درمانی در لحظه رخ دادن حادثه، نشان دهنده‌ی نقص شدید در مدیریت بحران است، به گونه‌ای که در زمان تیراندازی، هیچ پزشک متخصصی در بیمارستان حضور نداشت و مسئولیت مراقبت بر عهده شش پرستار و کارکنان خدماتی بود (Miller, 2011, p. 350) . این فقدان تخصص در مراحل بعدی نیز تکرار شد، هرچند یکی از گلوله‌ها خارج گردید، اما نبود تجهیزات استاندارد جراحی (نظیر کشنده)، مانع از شناسایی و استخراج گلوله دوم توسط جراح شد. هم‌چنین، عدم بهره‌گیری از دستگاه اشعه ایکس که در محل نمایشگاه موجود بود، بر ابهام‌های مربوط به قصور پزشکی و خطای حرفه‌ای در این پرونده می‌افزاید.

به هر حال، رئیس‌جمهور به محل استراحت منتقل شد و شرایط جسمی وی به تدریج در حال بهبود بود به حدی که به مسائل روزمره کاری خود رسیدگی می‌کرد و مقام‌های بلندپایه هم دو روز بعد با اطمینانی که از بهبودی رئیس‌جمهور پیدا کردند، به محل ماموریت خود بازگشتند. تا این زمان، اتهام چولگوش اقدام به قتل بوده که در آن زمان (سال۱۹۰۱)، کیفر شروع به قتل در نیویورک حبس کمتر از ۲۵ سال بود (ماده ۶۸۶ قانون جزای ۱۸۸۱ نیویورک[۱]) و متهم به همین عنوان، تحت تعقیب قرار گرفت. اما بعد از چند

---

۱ ماده ۶۸۶: شخصی که به طور ناموفق اقدام به ارتکاب بزه‌ای کند، قابل پیگرد قانونی و کیفر است، مگر این‌که قانون به طور خاص به شرح زیر مقرر کرده باشد:

روز، شرایط جسمی رئیس‌جمهور به وخامت می‌رسد و بعد از ۷ روز، رئیس‌جمهور– مک‌کینلی–فوت می‌کند. آخرین صحبت نقل شده از وی، عبارتی است که معادل آیه استرجاع است: «*همه می‌رویم... خواست خدا انجام می‌شود، نه خواست م*» (همان). در کالبدشکافی که از رئیس‌جمهور بعد از فوت وی انجام شد، مشخص گردید که گلوله از معده و سپس از روده بزرگ عبور کرده و پس از نفوذ به گوشه‌ای از کلیه چپ از طریق صفاق ناپدید شده و به غدد فوق کلیوی و پانکراس هم آسیب وارد کرده و در معاینات پزشکی رویت نشده و به هر حال منجر به فوت وی گردیده است. علت فوت هم طبق گزارش پزشکی قانونی، «قانقاریا در هر دو دیواره معده و لوزالمعده یا همان عفونت ناشی از وجود گلوله اعلام گردید» (Miller,2011,354). چولگوش بعد از مرگ رئیس‌جمهور محاکمه و محکوم به اعدام و چند روز بعد، حکم اعدام از طریق صندلی برقی اجرا شد. پس از قتل رئیس‌جمهور مک‌کینلی، واکنش‌های منفی علیه آنارشیست‌ها آغاز و فضای ملتهبی علیه این اشخاص شکل گرفت و قوانین ضد آنارشیستی بعد از این ترور تصویب شد.

به این ترتیب، این مقاله، به دلیل وجود برخی پیچیدگی‌های حقوقی، به بررسی تطبیقی این رخداد از منظر حقوق جزای ایالات متحده و فقه امامیه می‌پردازد تا ابعاد مختلف مسئولیت کیفری، نقش عوامل پزشکی و خطاهای احتمالی نظام قضایی تحلیل شود.

پرسش اصلی این پژوهش این است که تحلیل تطبیقی مسئولیت کیفری و انتساب علیت در پرونده قتل ویلیام مک‌کینلی، از منظر نظام حقوق جزای ایالات متحده (در سال ۱۹۰۱) و فقه امامیه، چگونه است؟» و پرسش‌های فرعی پژوهش، عبارتند از:

۱. آیا روند دادرسی در پرونده مک‌کینلی، با توجه به استانداردهای زمانه و قواعد دادرسی عادلانه، مصداق «خطای قضایی» (در هر دو سطح حکمی و موضوعی) است؟»

---

۱. اگر بزه‌ای که شروع به ارتکاب آن شده است، به شکل کامل رخ داده و کیفرش اعدام بزه‌کار و یا حبس ابد باشد، شخصی که به آن بزه تلاش ناموفق نموده و به ارتکاب آن محکوم شده است به حبسی که بیش از بیست و پنج سال نباشد، محکوم می‌شود.

۲. در هر مورد دیگر، او به حبسی که بیش از نصف طولانی‌ترین مدت نباشد، یا به جریمه‌ای که بیش از نصف بزرگ‌ترین مبلغ مقرر در محکومیت به بزه مورد تلاش برای ارتکاب آن نباشد، یا به هر دوی این جریمه و حبس کیفر می‌شود.

۲. بررسی تداخل اسباب در وقوع مرگ مک‌کینلی (تأثیر هم‌زمانِ اقدام عامل ترور و قصور پزشکی)، در دو نظام حقوقی مذکور چه نتیجه‌ای در تعیین نوع قتل و توزیع مسئولیت کیفری دارد؟ به عبارت دیگر، آیا در هر دو نظام، مسئولیت تنها متوجه عامل ترور است یا قصور پزشکی به عنوان یک «سبب متداخل»، در تغییر نوع جنایت یا کاهش مسئولیت متهم اثرگذار است؟

۳. عوام‌گرایی کیفری و فشار افکار عمومی (ضد آنارشیسم)، تا چه اندازه بر روند رسیدگی و شتاب در صدور حکم اعدام در این پرونده اثرگذار بوده و چگونه می‌توان این اثر را با استانداردهای بی‌طرفی قضایی تطبیق داد؟

۱- معیار انتخاب مطالعه تطبیقی

مبنای انتخاب این موضوع برای مطالعه تطبیقی، ظرفیت‌های تحلیلی دو نظام حقوقی در اوایل سده بیستم است. این ترور در سال ۱۹۰۱، حدود ۱۲۵ سال پیش، اتفاق افتاد. در آن زمان ایالات متحده از یک نظام حقوقیِ وضعی و مبتنی بر رویه قضایی برخوردار بود. در جهان اسلام نیز فقه امامیه، به عنوان یک نظام حقوقی پویا و دارای مبانی استدلالی مستحکم، چارچوبی منسجم برای تحلیل جنایت‌های علیه تمامیت جسمانی ارائه می‌داد. ضرورت این تطبیق در آن است که فقه امامیه، بر خلاف بسیاری از نظام‌های حقوقی سنتی، واجد قواعدی دقیق درباره «تداخل اسباب» و «مسئولیت مدنی و کیفری پزشکان» است که می‌توان با استفاده از آن‌ها پرونده‌های پیچیده‌ای نظیر ترور مک‌کینلی را تحلیل نمود. هم‌چنین، اگرچه اظهارات مذهبی رئیس‌جمهور مک‌کینلی مبنی بر این که «هرچه خدا بخواهد، همان خواهد شد»، در لحظه‌های پایانی عمر، بازتابی از باورهای شخصی وی بوده است، اما این پژوهش فراتر از جنبه‌های شخصی، در پی آن است که تبیین کند «منطق فقهی» در مواجهه با مفاهیمی چون «قضا و قدر» در کنار «مسئولیت انسانی» چگونه عمل می‌کند.

هدف اصلی این مقاله آن است که بررسی کند، اگر این پرونده با پیچیدگی‌های پزشکی‌اش، در ترازوی قواعد فقه امامیه، به عنوان یک نظام حقوقی اصیل و ریشه‌دار در شرق، قرار می گرفت، توزیع مسئولیت میان ضارب و کادر درمان بر اساس چه معیارهایی صورت می‌پذیرفت.

۲- فرآیند رسیدگی، صدور حکم و اجرای آن

محاکمه چولگوش- قاتل ویلیام مک‌کینلی، رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکا، - با سرعتی غیرمعمول و متفاوت از روال عادی دادرسی انجام شد، به نحوی که انتخاب هیئت منصفه در زمان بسیار کوتاهی صورت گرفت و جلسه‌های دادرسی بلافاصله آغاز شد و کل فرآیند رسیدگی بعد از ظهر روز بعد، به پایان رسید (Miller, 2011,353). بدین معنا، کل فرآیند دادرسی تنها دو روز به طول انجامید، در حالی که به شکل معمول رسیدگی به چنین پرونده‌های مهمی ماه‌ها زمان می‌برد. رفتار چولگوش و سکوت مرموز وی در روزهای منتهی به محاکمه، بر ابهام‌های گوناگون این پرونده افزوده بود. او در برابر هیئت منصفه و در جلسه‌های دادگاه به شکل کامل سکوت اختیار کرد؛ نه به پرسش‌های دادستان پاسخ داد، نه وکیلی برگزید و حتی زمانی که دادگاه برای طی تشریفات قانونی، دو قاضی بازنشسته، به نام‌های لورین لوئیس[۱] و روبرت سی. تیتوس[۲]، را به عنوان وکیل مدافع برای او تعیین کرد، با آنان سخنی نگفت. وکلای مدافع به شکل علنی اعلام کردند که این پرونده برای آنان نفرت انگیز است و حتی تیتوس گفت: «باید یک آنارشیست از او دفاع می‌کرد». این وکلا تلاش کردند تا با مطرح کردن احتمال اختلال روانی، کیفر را کاهش دهند (Maconald,1902,183)، اما چولگوش با آن‌ها همکاری نکرد و به نوعی اجازه دفاع مؤثر را نداد. تنها جمله‌ای که او در طول محاکمه به زبان آورد، این بود که: «من رئیس‌جمهور را کشتم، چون او دشمن مردم خوب بود... من برای مردم خوب کار

۱Lorin L. Lewis

۲Robert C. Titus

کردم». دادستان ارشد پرونده، داک هورتون پنینی،[۱] با ارائه شواهد متقن، از جمله شهادت تعدادی از اشخاص حاضر در صحنه، موفق شد اتهام قتل عمد را ثابت کند و هیئت منصفه پس از ۳۳ دقیقه مشورت قتل مزبور را عمد درجه یک تشخیص دادند و بر اساس آن دادگاه حکم اعدام وی را صادر نمود (Miller,2011,۳۵۰.) و این حکم در تاریخ ۲۹ اکتبر ۱۹۰۱ در زندان آوبورن[۲] ایالت نیویورک اجرا شد. این پرونده به دلیل سرعت غیرمعمول و فوق‌العاده در روند رسیدگی و سلب حق تجدیدنظر خواهی متهم و اعتراض او به حکم و بنا به برخی تحلیل‌ها، عدم ارزیابی دقیق و جامع سلامت روانی متهم به دلیل محدودیت شدید زمانی[۳] قابل نقد است و از این جهت، توجه زیادی را به خود جلب نمود.[۴] هم‌چنین این رخداد، باعث تصویب قوانین سخت‌گیرانه‌تری علیه آنارشیست‌ها و

---

۱ Daoc Horton Penney

۲ Auburn Prison

۳ دکتر والتر چانینگ در مقاله‌ای با عنوان «وضعیت روانی چولگوش، قاتل رئیس جمهور مک کینلی» آورده است: «... قصد ندارم القا کنم که بررسی‌های پزشکی ـ حقوقی در پرونده چولگوش بر اساس روش شبه علمی انجام شده است که با یک پیش فرض آغاز می‌شود و شواهدی را می‌پذیرد که آن پیش فرض را تأیید می‌کنند و بر اساس سوگیری صورت گرفته است؛ اما گزارش‌هایی که تاکنون منتشر شده‌اند، کوتاه و فاقد جزئیات بوده و به سختی می‌توان آن‌ها را مبنای علمیِ رضایت بخشی برای اظهارنظر دانست. این گزارش‌ها در ظاهر و به شکل عمده بر اظهار نظرهای بی‌پشتوانه‌ی خودِ او و هم‌چنین بر برداشت‌هایی که کارشناسان پس از ارتکاب بزه از ظاهر او داشته‌اند، استوار است. این‌که آیا او در وضعیتی بوده که برای خودش حالت عادی تلقی می‌شده است یا نه، از هیچ یک از مطالب منتشر شده قابل تشخیص نیست، مگر تا آن‌جا که خود او اظهار کرده است. هیچ تلاشی آشکاری برای پیگیری و بررسی پیشینه‌ی زندگی او صورت نگرفته بود».

۴ مخالف این نظر هم وجود دارد و آن روایت دکتر کارلوس مک دونالد، استاد بیماری‌های روانی و حقوق پزشکی در دانشگاه و کالج پزشکی بیمارستان بلویو و رئیس سابق کمیسیون ایالت نیویورک در امور مجانین، به عنوان یکی از پزشکان منتخب هیئت منصفه است که در یادداشتی با مشخصات زیر منتشر شده و حکایت از انجام معاینه‌های روان شناسی چولوگش دارد. مک دونالد، کارلوس اف، ای. ام.، ام. دی، (استاد بیماری‌های روانی و حقوق پزشکی در دانشگاه و کالج پزشکی بیمارستان بلویو و رئیس سابق کمیسیون ایالت نیویورک در امور مجانین)، محاکمه، اعدام، کالبدشکافی و وضعیت روانی لئون اف. چولگوش، ملقب به فرد نیمن، قاتل رئیس جمهور مک‌کینلی، مجله آسیب‌شناسی روانی، جلد اول، دسامبر ۱۹۰۱–ژانویه ۱۹۰۲، شماره‌های ۴–۵–نیویورک.

تشدید و گسترش اختیارات سرویس مخفی آمریکا برای حفاظت از مقام‌های عالی‌رتبه این کشور شد.

۴- تحلیل فرآیند دادرسی از منظر خطای قضایی (اعم از خطای موضوعی و حکمی)

بر اساس تحلیل‌های انجام شده، پرونده ترور مک‌کینلی نمونه‌ای بارز از احتمال وقوع خطای قضایی است. این پرونده، از دو جنبه خطای موضوعی (قصور پزشکی) و خطای حکمی(صدور حکم اعدام) قابل نقد است که در بندهای بعدی به آن پرداخته خواهد شد.

۴-۱-بررسی قضیه از منظر خطای موضوعی (قصور پزشکی)

به نظر می‌رسد پس از مرگ مک‌کینلی، میان جراحان و سایر متخصصان، درباره کیفیت مراقبت‌های پزشکی از او بحث‌هایی درگرفت. بر پایه گزارش پزشکی قانونی، علت مرگ «قانقاریا در دیواره‌های معده و لوزالمعده، بر اثر زخم‌های ناشی از گلوله» اعلام شد؛ اما این توضیح برای بسیاری از متخصصان به هیچ وجه قانع‌کننده نبود. مهم‌ترین پرسشی که مطرح می‌شود، این است که چه عاملی باعث بروز قانقاریا شده بود. اگر پزشکان موفق به شناسایی علت می‌شدند، شاید می‌توانستند از پیشرفت عفونت جلوگیری کنند. افزون بر این، پرسش‌های دیگری نیز مطرح است؛ از جمله این‌که آیا جراحان باید برای یافتن گلوله دوم تلاش بیشتری می‌کردند؟ گلوله ممکن بود چه آسیب‌هایی در پشت بدن مک‌کینلی ایجاد کرده باشد؟ آیا اقدام‌های جراحی خود زمینه‌ساز قانقاریا شده بود؟ پرسش‌های متعدد دیگری نیز از این دست وجود داشت که پاسخ به آن‌ها می‌توانست به کشف حقیقت کمک کند.

با این حال، دکتر مینتر و دکتر مان، دو تن از پزشکانی که برای ادای شهادت در دادگاه حاضر شدند، طرح چنین پرسش‌هایی را بی‌معنا دانستند. دکتر مینتر اظهار داشت که عوامل گوناگونی می‌توانستند موجب قانقاریا شوند، اما هیچ‌یک در جریان عمل قابل پیشگیری نبودند. او توضیح داد که وضعیت رئیس‌جمهور آن‌قدر وخیم بود که ناچار شدند هرچه

سریع‌تر عمل را به پایان برسانند؛ بنابراین، فرصتی برای جست‌وجوی گلوله یا بررسی سایر بافت‌های آسیب‌دیده وجود نداشت. به گفته او، یافتن گلوله مستلزم گسترش برش و خارج‌سازی کامل روده‌ها بود، فرآیندی که به طور حتم موجب مرگ مک‌کینلی بر روی تخت جراحی می‌شد. دکتر مان نیز تأکید کرد که کالبدشکافی نشان داد که به هیچ وجه امکان یافتن گلوله دوم وجود نداشت. همان طور که پزشک قانونی، چهار ساعت بر روی بدن رئیس‌جمهور کار کرده بود، بدون این که بتواند گلوله مدنظر را پیدا کند (Miller,2011,254). با توجه به عدم دسترسی به پرونده، اسناد و مدارک مرتبط، به نظر می‌رسد که این پرونده از منظر نقش احتمالی قصور و یا اهمال پزشکی و نیز نادیده گرفتن رابطه سببیت بین درمان ناقص و نیز تأخیر در درمان و فوت رئیس‌جمهور، به صورت خاص مورد بررسی قرار نگرفته و از این حیث، می‌توان آن را قابل نقد دانست. از سوی دیگر، برخی تحلیل‌ها حاکی از آن است که در زمان رخ دادن حادثه، ضوابط و مقرره‌های پزشکی در ایالات متحده با امروز تفاوت زیادی داشت و پزشکان بر اساس ضوابط، امکانات، تجهیزات و دانش فنی موجود، تلاش‌های درخوری انجام داده‌اند؛ به همین دلیل، مسئولیتی متوجه کادر درمان تشخیص داده نشد و پرونده‌ای نیز علیه کادر پزشکی تشکیل نگردید. با این حال، تحلیل‌های موجود و هم‌چنین سرعت رسیدگی به پرونده مذکور نشان می‌دهد که هرچند محدودیت امکانات و دانش پزشکی در آن دوران انکارناپذیر بوده است، اما از منظر امروزی، ضعف‌هایی در روند درمان مک‌کینلی مشاهده می‌شود که می‌توانست بر نتیجه نهایی اثر بگذارد. با این حال، در زمان رخ دادن حادثه، چنین کاستی‌هایی مصداق «تقصیر جدی» تلقی نشد و در نتیجه، منجر به ایجاد مسئولیت کیفری و یا مدنی برای پزشکان نگردید.

در مجموع، بررسی این پرونده از منظر خطای پزشکی نشان می‌دهد که وضعیت حقوقی مسئولیت حرفه‌ای پزشکان در آمریکا در آغاز سده بیستم، به ویژه در سال ۱۹۰۱، هنوز ابتدایی و محدود بود و از رشدیافتگی لازم برخوردار نبود و انسجام کافی نداشت. در آن زمان، استانداردهای پزشکی و قواعد مربوط به قصور حرفه‌ای به روشنی امروز نبود و اثبات قصور پزشکی بسیار دشوار به نظر می‌رسید. به هر حال، طبق مقرره‌های آن زمان

هم در ایالات متحده نیز، موضوع قصور پزشکی مطرح بود و اثبات آن مستلزم احراز شرایط، به ویژه سه شرط زیر بود:

۱) وجود وظیفه،[۱]

۲) نقض استانداردهای مراقبت؛[۲]

۳) رابطه مستقیم میان قصور و مرگ.[۳]

در پرونده قتل رئیس‌جمهور ایالات متحده، مک‌کینلی، او پس از تیراندازی بی درنگ به بیمارستان بوفالو منتقل شد. گلوله به معده و پانکراس آسیب رسانده بود. عمل جراحی فوری انجام شد؛ اما در روند درمان چند نکته کلیدی و اساسی وجود داشت که می‌توان آن‌ها را نشانه قصور و یا خطای پزشکی دانست. برخی از این نکته‌های کلیدی، عبارت است از:

الف) ضعف در امکانات پزشکی و بهره برداری نکردن درست از امکانات موجود: در زمان حادثه، اتاق عمل فاقد تجهیزات پیشرفته بود. نور کافی وجود نداشت و جراح ناچار شد در نور کم و با کمک چراغ دستی عمل جراحی را انجام دهد. با این‌که در شهر بوفالو دستگاه اشعه ایکس وجود داشت، پزشکان از آن استفاده نکردند. چه بسا اگر از اشعه ایکس استفاده می‌شد، پزشکان می‌توانستند گلوله دوم را نیز شناسایی کنند و از بدن خارج سازند و درمان را کامل نمایند.

ب) عمل جراحی ناقص: گلوله دوم در بدن رئیس‌جمهور باقی ماند. پزشک جراح نتوانست محل دقیق آن را پیدا کند. پزشکان به جای یافتن گلوله دیگر، تمرکزشان را متوجه بخیه زدن زخم‌های داخلی و خارجی نمودند و پیش بینی کرده بودند که اگر عفونتی ایجاد نشود، زخم‌های ناشی از گلوله به سرعت بهبود خواهد یافت (Miller,2011,254).

ج) کنترل ضعیف عفونت: در روزهای پس از جراحی، نشانه‌های روشن عفونت در بدن مک‌کینلی آشکار شد. در آن زمان، درمان با تجویز آنتی بیوتیک‌ها هنوز رایج نشده و از

۱duty of care

۲breach of duty

۳causation

اساس این داروها کشف نشده بودند؛ با این حال، عده‌ای معتقدند که اقدام‌های اصولی و ضروری برای کنترل عفونت به کار گرفته نشد.

به طورکلی، پرسش واضح و مشخص این است که چرا علی رغم گزارش پزشکی قانونی مبنی بر مرگ بر اثر عفونت ناشی از قانقاریا، این پرونده به نقش خطای کادر پزشکی توجه درخوری نکرد و پرونده از این منظر بررسی دقیق نشد؟ نقص و ضعف در امکانات پزشکی، عدم بکارگیری آن‌ها به خصوص اشعه ایکس که نقش مهمی در یافتن گلوله دوم می توانست ایفا کند و... از مواردی است که در رسیدگی به این پرونده مغفول واقع شده است.

۲-۲- بررسی قضیه از منظر خطای حکمی

گزارش‌های حاصل از بررسی‌های پزشکی نشان می‌دهد که علت نهایی مرگ مک‌کینلی، تنها آسیب مستقیم ناشی از گلوله نبوده، بلکه عفونت دومین و مرگ بافت‌ها در اطراف زخم، عامل اصلی مرگ بوده است. در تحلیل حقوقی این رخداد، ضروری است که رابطه میان صدمه‌های اولیه (شلیک) و قصور پزشکی را به صورت هم‌زمان مورد بررسی قرار داد تا روشن شود آیا این قصور توانسته است، رابطه استنادی میان ترور و جنایت را قطع کند یا خیر؟. در بررسی این تعامل، مشاهده می‌شود که اگرچه شلیک گلوله آغازگر زنجیره حوادث بود، اما در صورت مدیریت درست پیشگیری از عفونت و به‌کارگیری ابزارهای تشخیصی موجود در آن زمان، مانند اشعه ایکس، احتمال نجات رئیس‌جمهور بسیار بالا بود. در واقع، قصور کادر پزشکی در عدم تشخیص صحیح و مدیریت نادرست زخم، از یک بی‌دقتی ساده فراتر رفته و به عنوان یک عامل مداخله‌گر عمل نموده و مسیر طبیعی درمان را به مسیر مرگ تغییر داده است.

از منظر قانونی، حتی در سال ۱۹۰۱، استناد به بند ۳ ماده ۱۹۳ قانون جزای ایالت نیویورک (مصوب ۱۸۸۱) امکان‌پذیر بود تا این کوتاهی و قصور کادر پزشکی، مصداقی از «بی‌احتیاطی یا غفلت منجر به قتل غیرعمد» تلقی گردد. اما در مقام عمل، این تحلیل توأمانِ جراحت اولیه و قصور پزشکی در دادرسی مورد توجه قرار نگرفت و پرونده تنها از زاویه قصد ضارب بررسی شد. در نتیجه، می‌توان گفت که رسیدگی به پرونده قتل

مک‌کینلی با یک نقص بنیادین همراه بوده است؛ چرا که دادگاه با نادیده گرفتن «رابطه استنادی» و «قصور فاحش پزشکی» به عنوان سبب جایگزین، از تحلیل دقیق علیت در بستر جراحات اولیه غافل ماند. این نکته در نظام حقوقی مدرن نیویورک و مبانی فقهی «سبب اقوی»، می‌تواند منجر به تغییر عنوان بزه‌کارانه از قتل عمد به شروع به قتل گردد.

به این ترتیب، با وجود این‌که بر اساس ضوابط کلی مسئولیت حرفه‌ای، امکان بررسی پرونده از زاویه قصور پزشکی وجود داشت، اما در عمل هیچ‌گونه پیگرد یا دعوای حقوقی علیه تیم پزشکی مطرح نشد. برخی از عوامل مؤثر در نادیده گرفتن احتمال قصور پزشکی عبارت بودند از:

- ضعف معیارهای مربوط به ادله اثبات در آن دوران.
- نبود فناوری پزشکی پیشرفته.
- تمرکز افکار عمومی و نهادهای قضایی بر عامل اصلی بزه، یعنی لئون چولگوش.
- موقعیت ویژه سیاسی پرونده که توجه افکار عمومی را از نقش احتمالی قصور پزشکی منحرف کرد (نقش و تأثیر عوام گرایی کیفری در فرایند رسیدگی به این پرونده).

۵- تحلیل قضیه از منظر گونه‌های مداخله در جنایت و نوع قتل بر اساس قوانین حاکم بر زمان وقوع بزه

ترور مک‌کینلی در شهر بوفالو در ایالت نیویورک رخ داد. طبق قوانین آن دوران، دادگاه‌های ایالتی در رسیدگی به بزه‌های محلی(حتی در مواردی نظیر حمله به رئیس جمهور) مرجع صالح بودند. در آن زمان، قانون جزای فدرال آمریکا، به صورت مدون و یک‌پارچه در مورد گونه‌های مداخله در جنایت تصویب نشده بود و مقرره دقیقی در این زمینه، وجود نداشت. از این‌رو در زمان وقوع این بزه، قانون مجازات ایالت نیویورک[1] (مصوب ۱۸۸۱) قانون حاکم بود و محاکمه چولگوش بر پایه این قانون انجام شد.

۵-۱- گونه‌های مداخله در بزه در قانون جزای ایالت نیویورک

1 New York Penal Code

بر پایه مفاد مواد ۲۹، ۳۰ و ۳۱ قانون مجازات عمومی نیویورک، مصوب ۱۸۸۱، دخالت در ارتکاب جنایت می‌توانست به گونه‌های زیر تحقق یابد:

۱. مباشر[۱]: شخصی که خود عمل بزه‌کارانه را انجام می‌دهد یا به طور مستقیم و فیزیکی در ارتکاب آن شرکت می‌کند. مطابق قانون مدنظر مباشر به دو دسته تقسیم می‌شد:

الف. فاعل اصلی: شخصی که به طور مستقیم عمل بزه‌کارانه را انجام می‌دهد. (ماده ۲۹)

ب. شریک حاضر: شخصی که هنگام ارتکاب بزه، در محل حضور دارد و با کمک یا تشویق، فاعل اصلی را یاری می‌رساند.

۲. معاون[۲]: شخصی که به طور غیر مستقیم در ارتکاب بزه نقش دارد؛ مانند تحریک، فراهم کردن ابزار یا آسان کردن وقوع بزه.[۳] این دسته نیز با توجه به زمان مداخله، به دو گروه تقسیم می‌شد:

الف. معاون پیش از وقوع بزه[۴]: شخصی که با تحریک، تبانی، فرمان دادن یا فراهم کردن ابزار، وقوع بزه را ممکن می‌سازد، ولی هنگام ارتکاب بزه در محل حاضر ندارد.

ب. معاون پس از وقوع بزه[۵]: شخصی که پس از ارتکاب بزه، با آگاهی از بزه‌کار بودن شخص اصلی، به او پناه می‌دهد، او را پنهان می‌کند و یا برای گریز از دست عدالت به وی کمک می‌رساند (ماده ۳۰). بنابراین گونه‌های مداخله در ارتکاب جنایت در این قانون،

---

۱ ماده ۲۹، تعریف مباشر یا شریک اصلی: مباشر یا شریک اصلی کسی است که در ارتکاب بزه نقش دارد؛ خواه شخصاً عملیات اجرایی بزه را انجام دهد یا با همکاری، معاونت، ترغیب، بر انگیختن، صدور دستور یا فراهم کردن ابزار ارتکاب بزه، در وقوع آن نقش مستقیم یا غیرمستقیم ایفا کند. حضور در صحنه بزه شرط نیست و حتی در صورت غیبت، اگر شخص نقش مؤثری در ارتکاب بزه داشته باشد، مباشر یا شریک اصلی شناخته می‌شود.

۲Accessory

۳ ماده ۳۰: معاون پس از وقوع بزه، کسی است که پس از ارتکاب جنایت، مرتکب را پنهان کند، به او پناه دهد یا به هر شیوه‌ای زمینه‌ی فرار و دور ماندن او از دسترس مقام‌های قضایی را فراهم کند؛ مشروط بر این‌که آگاه باشد یا با دلایل متعارف احتمال دهد که مرتکب تحت تعقیب و دستگیری است و هدف او نیز جلوگیری از دستگیری، محاکمه یا کیفر وی باشد.

۴Accessory before the fact

۵Accessory after the fact

عبارت بودند از: ۱. فاعل اصلی[۱] ۲. شریک حاضر[۲] ۳. معاون پیش از وقوع[۳] ۴. معاون پس از وقوع[۴].

با توجه به آن‌چه در بخش‌های پیشین درباره چگونگی اقدام‌های لئون چولگوش بیان شد، نقش او مشمول ماده ۲۹ قانون مجازات نیویورک، مصوب ۱۸۸۱، و از مصداق‌های مباشرت در ارتکاب قتل بود. اما نقش کادر پزشکی، حتی با فرض اثبات کوتاهی و قصور در انجام وظایف با هیچ یک از عنوان‌های یاد شده هم‌خوانی ندارد.

۲-۵- تحلیل قضیه از منظر نوع قتل

همان طور که پیش‌تر گفته شد، ترور ویلیام مک کینلی در ۱۴ سپتامبر ۱۹۰۱ در شهر بوفالوی ایالت نیویورک، نقطه عطفی در تاریخ ایالات متحده و حقوق کیفری این کشور محسوب می‌شود. این واقعه تنها یک رخداد سیاسی نبود، بلکه پدیده‌ای پیچیده از منظر حقوقی بود که در چارچوب قوانین جزایی ایالتی مورد رسیدگی قرار گرفت. با توجه به ساختار حقوقی ایالات متحده در سال ۱۹۰۱ و نبود قوانین فدرال جامع و صریح درباره ترور رئیس‌جمهور، صلاحیت رسیدگی به این پرونده بر عهده دادگاه‌های ایالتی نیویورک بود و دادرسی بر پایه قانون جزای مصوب ۱۸۸۱ این ایالت صورت پذیرفت. این قانون، به صورت یک‌پارچه به تعریف بزه‌ها، درجه‌های مختلف قتل و کیفرهای آن‌ها پرداخته بود. در نظام حقوقی آن دوران، مقررات فدرال نقش حداقلی داشتند و رسیدگی به بیشتر بزه‌ها، از جمله این پرونده، در صلاحیت انحصاری ایالت محل رخ دادن بزه بود. در این قانون، قتل به دو نوع اصلی عمد و غیرعمد تقسیم می‌شد که هریک از این دو نوع نیز خود به دو درجه تقسیم می‌گشتند.

---

۱ Principal in the first degree

۲ Principal in the second degree

۳ Accessory before the fact

۴ Accessory after the fact

الف. قتل عمد درجه اول[۱]: این بالاترین درجه از قتل بود که مستلزم وجود «قصد قبلی»[۲] و «طراحی از پیش تعیین شده»[۳] محسوب می‌شد. بر پایه ماده ۱۸۳ قانون جزای نیویورک (۱۸۸۱)[۴]، قتل با سبق تصمیم[۵] یا در حین ارتکاب بزه دیگری (مانند اقدام تروریستی)، قتل درجه یک به شمار می‌رفت. به عبارت دیگر، در این درجه از قتل عمد، بزه‌کار باید از پیش قصد کشتن بزه‌دیده را داشته و برای اجرای آن نقشه کشیده باشد. هم‌چنین ارتکاب قتل در حین انجام یک بزه خطرناک دیگر (مانند آتش زنی یا اقدام تروریستی) از دیگر مصداق‌های قتل درجه اول بود. مجازات این بزه اعدام مقرر شده بود. این ماده چنین مقرر داشته است: «کشتن یک انسان، در صورتی که قابل توجیه یا عفو نباشد، در موارد زیر قتل درجه یک محسوب می‌شود: ۱. هنگامی که با قصد از پیش طراحی شده برای کشتن شخص مقتول یا دیگری انجام شود؛ یا ۲. هنگامی که با عملی به شدت خطرناک برای دیگران همراه باشد و نشان‌دهنده ذهن فاسد و بی‌تفاوت به زندگی انسان باشد، حتی اگر بدون قصد قبلی برای کشتن شخص خاصی انجام شود؛ ۳. هنگامی که در حین ارتکاب بزه آتش‌سوزی عمدی درجه یک رخ دهد».

ب. قتل عمد درجه دوم[۶]: این عنوان مربوط به قتل‌های عمدی بود که فاقد کیفیات تشدیدکنندهٔ قتل درجه اول (مانند قصد و طراحی قبلی) بودند. کیفر این بزه حبس ابد یا حبس طولانی‌مدت بود. بر پایه ماده ۱۸۴ قانون مذکور، قتل عمد درجه دو زمانی رخ

---

۱ First-Degree Murder

۲ premeditation

۳ deliberation

۴ ماده ۱۸۳، تعریف قتل درجه یک: «کشتن انسان، هرگاه موجه یا قابل بخشش نباشد، در موارد زیر قتل درجه یک محسوب می‌شود: ۱. هرگاه با قصد از پیش طراحی شده برای کشتن شخص مقتول یا دیگری انجام شود؛ یا ۲. هرگاه با رفتاری همراه باشد که برای دیگران به شدت خطرناک است و از ذهنی فاسد و بی‌اعتنا به جان انسان حکایت دارد، هر چند قصد پیشین برای کشتن شخص معینی وجود نداشته باشد؛ یا ۳. هرگاه در جریان ارتکاب بزه آتش‌سوزی عمدی درجه یک واقع شود».

۵ premeditation

۶ Second-Degree Murder

می‌دهد که با قصد کشتن شخص مقتول یا دیگری انجام شود، اما بدون برنامه‌ریزی یا طراحی قبلی باشد.

پ. قتل غیرعمد درجه یک: ماده ۱۸۹ این قانون، این نوع قتل را چنین احصا کرده است: *«قتل غیرعمد در موارد زیر درجه یک محسوب می‌شود:*

۱. هنگامی که توسط شخصی در حال ارتکاب یا تلاش برای ارتکاب تخلفی علیه شخص یا اموال، (چه متعلق به مقتول باشد و چه دیگری) رخ دهد؛ ۲. در حالت هیجان شدید اما به شیوه‌ای ظالمانه و غیرمعمول یا با استفاده از سلاح خطرناک انجام شود».

ت. قتل غیرعمد درجه دوم: بر اساس ماده ۱۹۳ قانون جزای نیویورک، این نوع قتل در موارد زیر تبیین شده است: «قتل غیرعمد در موارد زیر درجه دو محسوب می‌شود:

۱. هنگام ارتکاب تجاوز به حقوق شخصی (نه به حد جنایت) علیه مقتول یا دیگری؛ ۲. در حالت هیجان اما بدون استفاده از سلاح مرگبار یا روش‌های ظالمانه؛ ۳. بر اثر بی‌احتیاطی یا غفلت مقصرانه، بدون این‌که مشمول تعاریف قتل عمد یا غیرعمد درجه یک باشد».

بر این اساس، با تطبیق عمل چولگوش با مواد بالا این نتیجه حاصل گردید: در فرآیند رسیدگی دادگاه و با مرگ مک‌کینلی، اتهام چولگوش، از «شروع به قتل»، – که مطابق ماده ۶۸۶ این قانون، کیفر آن، حبس کمتر از ۲۵ سال بود[۱] به «قتل درجه یک»[۲]تغییر یافت که کیفر اعدام را برای وی در پی داشت (Miller,2011,356). به نظر می‌رسد، استدلال قضایی بر این پایه بود که لئون چولگوش پیش از اقدام به ترور، اقدام به تهیه اسلحه نموده و آن را مخفی کرده بود. از این‌رو به دلیل برنامه‌ریزی و طراحی از پیش تعیین شده، قصد قبلی[۳] وی برای ترور رئیس‌جمهور محرز شد. به همین ترتیب، بر اساس

---

۱ ماده ۶۸۶ قانون جزای ۱۸۸۱ نیویورک مقرر کرده است: «هر کس برای ارتکاب بزه‌ای تلاش کند، ولی به نتیجه نرسد، قابل تعقیب و کیفر است؛ مگر آن‌که قانون به شیوه‌ای دیگر مقرر کرده باشد، به شرح زیر:

اگر کیفر بزه مورد نظر، مرگ یا حبس ابد باشد، شخصی که به سبب تلاش محکوم شده است، به حبس بیش از بیست و پنج سال محکوم نخواهد شد. در سایر موارد، مرتکب به کیفری بیش از نصف حداکثر مدت حبس یا به جزای نقدی بیش از نصف بیشترین مبلغ مقرر برای ارتکاب همان بزه، محکوم نخواهد شد».

۲Murder in the First Degree

۳Premeditation

ماده ۱۸۳، به قتل درجه یک رئیس‌جمهور محکوم شد (Maconald,1902,183). به عبارت دیگر، اقدام چولگوش به دلیل وجود قصد قبلی، سوءنیت[1] و انگیزه‌های سیاسی، مصداق قتل درجه یک شناخته شد و بر اساس ماده ۱۸۶ قانون مذکور، به مجازات اعدام با صندلی الکتریکی محکوم و در ۲۹ اکتبر ۱۹۰۱ اعدام گردید (همان).

به عنوان جمع بندی، از حیث نوع قتل در پرونده مک کینلی می‌توان گفت که شواهد و اسناد قضایی نشان می‌دهند، لئون چولگوش روزها پیش از وقوع حادثه، یک سلاح خریداری کرده و در روز واقعه آن را با یک دستمال مخفی کرده بود. او به طور عمدی در صف ملاقات با رییس‌جمهور قرار گرفت و در فرصت مناسب اقدام به شلیک کرد. این فرآیند به طور آشکار نشان دهنده وجود عنصر «قصد قبلی» (قصد کشتن) و «برنامه ریزی و آماده‌سازی مقدمات» است که طبق مادهٔ ۱۸۳ قانون جزای نیویورک(۱۸۸۱) از ارکان اصلی تشکیل‌دهنده قتل درجه اول محسوب می‌شود. علاوه‌بر این، ماهیت عمل او حاوی کیفیات مشدده‌ای بود که درجه خطرناکی این بزه را افزایش می‌داد، چرا که نخست، هدف مورد نظر او رئیس‌جمهور ایالات متحده به عنوان یک مقام عالی رتبه دولتی بود که اگرچه قانون به صراحت ترور رئیس جمهور را شرط مشدد جداگانه‌ای ذکر نکرده بود، اما این عمل به دلیل ایجاد رعب و وحشت عمومی و هدف قرار دادن نهادهای حاکمیت، به وضوح در زمره «جرایم دارای خطر فوق‌العاده برای جامعه» قرار می‌گرفت. دوم، طبق شواهد موجود، وجود انگیزه سیاسی و به عبارت دقیق‌تر، انگیزهٔ آنارشیستی در این پرونده، عاملی بود که در محاکمه او به عنوان نشانه‌ای از سوءنیت خاص و عمدی بودن عمل مورد استناد قرار گرفت. به این ترتیب، با تطبیق عناصر بزه ارتکابی توسط لئون چولگوش با نصوص قانون جزای نیویورک (۱۸۸۱)، عمل وی به روشنی واجد تمامی شرایط قتل عمدی درجه اول بوده است. قصد پیشین، طراحی و ارتکاب بزه‌ای با ماهیت فوق‌العاده خطرناک، همگی موجب می‌شوند تا این پرونده تحت ضوابط مقرر در مواد ۱۸۳ و ۱۸۶ قانون مذکور قرار گرفته و او به مجازات اعدام محکوم گردد.

1Malice Aforethought

هرچند رسیدگی به این پرونده بر مبنای قانون مصوب ۱۸۸۱ م. انجام شد و معیار اصلی احراز قتل عمد، «سبق تصمیم» بود، اما ساختار بزه قتل در نظام حقوقی کنونی ایالت نیویورک (پس از تصویب قانون جدید در اول سپتامبر ۱۹۶۷) دستخوش تحول اساسی شده است. قانون جدید با کنار گذاشتن مفهوم سنتی «سبق تصمیم»، مسئولیت کیفری را بر پایه عناصر معنوی دقیق‌تری مانند «قصد»، «بی‌پروایی» و «سهل‌انگاری کیفری» سامان داده و مقرره‌های مربوط به قتل را در ماده ۱۲۵ تنظیم کرده است. با این حال، رفتار لئون چولگوش در صورت رسیدگی بر اساس قانون فعلی نیز با توجه به قصد مستقیم وی در شلیک و تحقق مرگ بزه‌دیده، هم‌چنان از مصداق‌های قتل عمد محسوب می‌شد؛ با این تفاوت که تحلیل حقوقی آن به جای نظریه سنتی «سبق تصمیم»، بر اساس عنصرهای قانونی و معنوی بزه در مقرره‌های جدید صورت می‌گرفت. از این‌رو، تحول قانون نیویورک بیش از آن‌که در نتیجه پرونده تغییری ایجاد کند، در مبانی نظری و شیوه تحلیل حقوقی بزه قتل تحول پدید آورده است.

۶-تحلیل کیفری واقعه بر مبنای گونه‌های مداخله در جنایت و نوع قتل در فقه امامیه

تحقق نتیجه بزه‌کارانه، یعنی مرگ، در پرونده ترور مک کینلی، محصول زنجیره‌ای از عوامل طولی است که تحلیل آن در فقه امامیه، مستلزم واکاوی دقیق رابطه علیت و تداخل اسباب است. احراز این رابطه، هنگامی که متهم تنها آغازگر یک فرآیند بوده و عوامل مداخله‌گر دیگری، مانند کادر درمان، نیز در وقوع زیان نقش داشته‌اند، از نظر ماهیت، امری قضایی است و مستلزم سنجش میزان اثرگذاری هر عامل بر پایه اصول عدالت کیفری است (رستمی و شعبانی کندسری، ۱۳۹۵، ۱۴۳؛ شیخ‌الاسلامی و حاتمی‌نیا، ۱۴۰۴، ۲۱۳). در این راستا، تحلیل دخالت در جنایت را می‌توان بر پایه دو محور زیر تبیین نمود:

در محور نخست، مسأله کلیدی این است که آیا عفونت دومین و تشخیص ندادن گلوله دوم به وسیله پزشکان، به عنوان یک «سبب مستقل» یا «سبب اقوی»، رابطه علیت میان شلیک چولگوش و مرگ مک کینلی را قطع کرده است یا خیر؟ و در محور دوم، در

خصوص تعیین عنوان بزه‌کارانه، باید بررسی نمود؛ آیا با توجه به این‌که مرگ بلافاصله پس از جراحت رخ نداده و واسطه‌ای به نام «قصور پزشکی» در میان بوده، هم‌چنان می‌توان قتل را «عمد» تلقی کرد یا خیر؟

۱-۶-تحلیل واقعه از منظر گونه‌های مداخله در جنایت

تعیین عامل مسئول در وقوع بزه، به ویژه در مواقعی که چندین عامل مستقل یا هم‌زمان در تحقق آن دخیل هستند، از جمله مسائل پیچیده و چالش برانگیز در حقوق کیفری به شمار می‌رود. احراز رابطه علیت میان رفتار متهم و نتیجه زیان‌بار، هنگامی که متهم تنها آغازگر فرآیندی بوده و سایر عوامل نیز در وقوع زیان نقش داشته‌اند، امری دشوار و نیازمند بررسی دقیق است. در این چارچوب، تحلیل حقوقی رابطه استنادی نه تنها مستلزم توجه به خطای متهم و نقش او در وقوع بزه است، بلکه باید میزان تأثیر سایر عوامل مداخله‌گر در تحقق زیان نیز سنجیده شود (شیخ‌الاسلامی، حاتمی‌نیا، ۱۴۰۴، ۲۱۳). بنابراین، تعیین رابطه علیت و پیوستگی میان رفتار بزه‌کارانه و نتیجه حاصل شده، در ماهیت امری قضایی محسوب می‌شود و از اختیارات و وظایف قاضی است تا با اتکا به شواهد، اصول علمی و قواعد پذیرفته شده در حقوق کیفری، میزان مسئولیت متهم را به دقت تشخیص دهد. این تحلیل ضمن رعایت عدالت کیفری، امکان تخصیص مسئولیت مناسب و متناسب با سهم هر عامل در تحقق بزه را فراهم می‌سازد. قضیه ترور رئیس‌جمهور آمریکا نیز از این قضیه مستثنی نیست. به این ترتیب، پاسخ به پرسش نخست و تحلیل موضوع از منظر گونه‌های مداخله در جنایت مستلزم بررسی و تحلیل نقش هر یک از عوامل دخیل در پرونده است. به عبارت دیگر در این پرونده این پرسش مطرح است که در ترور رئیس‌جمهور چه کسی مسئول است؟ چولگوش یا کادر پزشکی و یا هر دو؟

الف. نقش لئون چولگوش (عامل شلیک گلوله)

ب. کادر پزشکی (درمان ناقص منتهی به عفونت و فوت رئیس جمهور)

مداخله در جنایت از منظر فقه امامیه، در قالب دو مفهوم «مباشرت» و «تسبیب» قابل بررسی است. در پرونده حاضر، با توجه به احتمال قصور پزشکی، دو عامل در وقوع نتیجه نقش داشته‌اند: عامل شلیک گلوله و کادر درمان. از این‌رو، ابتدا نقش عامل شلیک گلوله و سپس نقش کادر درمان تحلیل می‌شود. لئون چولگوش، به عنوان ضارب، بر پایه برنامه‌ریزی قبلی و طراحی از پیش تعیین شده اقدام به تهیه اسلحه نمود و با وضعیت سنجی، در زمان و مکان مناسب اقدام به شلیک کرد؛ موضوعی که وی در دادگاه به آن اعتراف نمود. بنابراین، وجود قصد و نیت قبلی برای ارتکاب جنایت محرز است و چولگوش عامل نخستین این جنایت شناخته می‌شود. با این حال، ازآن‌جا که شلیک این گلوله‌ها به طور مستقیم منجر به مرگ فوری رئیس‌جمهور نشد و تنها جراحت‌های شدیدی ایجاد کرد، نقش کادر پزشکی در فرآیند منجر به مرگ، واکاوی دقیق‌تری را می‌طلبد.

درباره نقش کادر پزشکی، مطابق موازین فقه امامیه دو فرض قابل تصور است[1]: نخست، فرض اثبات قصور پزشکی و دوم، فرض نبود قصور و در نتیجه عدم مسئولیت کیفری آنان. این موضوع در فقه امامیه ذیل عنوان «تداخل اسباب از نوع تداخل طولی» بررسی می‌شود (کاظمی، ۱۴۰۴، ۲۸۹).

در فرضِ احراز نشدن تقصیر کادر درمان، تحلیل حقوقی بدین گونه است که با توجه به وجود قصد و برنامه‌ریزی قبلی لئون چولگوش و اعتراف‌های او در دادگاه، سوءنیت وی محرز است. از سوی دیگر، چنان‌چه قصور پزشکی اثبات نگردد و کادر درمان کلیه اقدام‌های خود را مطابق با استانداردهای فنی و امکانات موجود در آن زمان انجام داده باشند، مسئولیتی متوجه آنان نخواهد بود؛ زیرا تشخیص ندادن گلوله دوم در بدن رئیس‌جمهور در آن مقطع، بیش از آن‌که ناشی از قصور باشد، حاصل محدودیت‌های فنی و تجهیزاتی بیمارستان بوده است و از این‌رو، مسئول دانستن کادر پزشکی در چنین شرایطی فاقد وجاهت قانونی است. در این وضعیت، عامل اولیه جنایت (لئون چولگوش) ضامن جنایت ناشی از اقدام‌های پزشکی است، زیرا وی از طریق «تسبیب»، زمینه مرگ قربانی را

---

۱ با توجه به عدم دسترسی به محتویات و مدارک پرونده به طور قطع در این باب نمی‌توان اظهارنظر نمود، از این‌رو موضوع در قالب دو فرضیه مطرح می‌شود.

فراهم کرده است. به این معنا که شلیک گلوله توسط او، مقتول را در چنان وضعیت اضطراری قرار داده که به ناچار منجر به انتقال وی به بیمارستان و انجام جراحی گردیده است. در فقه جزایی اسلام، عمل چولگوش در این‌جا مصداق «سبب ملجی» است. از آن‌جا که این سبب در زنجیره علیت نقشی تعیین‌کننده در تحقق نتیجه دارد، مسئولیت کامل کیفری قتل رئیس‌جمهور متوجه لئون چولگوش است (کاظمی، ۱۴۰۴، ۲۸، به نقل از شیخ طوسی، جلد ۷، ۱۳۸۷، ۱۵۹) و هیچ‌گونه مسئولیتی متوجه کادر پزشکی نخواهد بود.

در فرض اثبات قصور پزشکی، اگر با واکاوی محتویات پرونده و گزارش‌های پزشکیِ مربوط مشخص می‌شد که کادر درمان با وجود دانش و امکانات فنیِ آن زمان برای خارج کردن گلوله دوم و کنترل عفونت، مرتکب کوتاهی و قصور شده‌اند، مسئولیت کیفری خواهند داشت و ضامن جنایتِ رخ داده هستند (امام خمینی، ج ۲، ۵۹۶؛ نیز نجفی، ج ۴۳، ۱۴۵). در این راستا، فرضیه استفاده نکردنِ عمدی یا غفلت‌آمیز از فناوری اشعه ایکس، با وجود در دسترس بودن آن در بیمارستان، می‌تواند مصداق بارز «تفریط» تلقی شود؛ اقدامی که به طور مستقیم به تشخیص ندادن گلوله دوم، گسترش عفونت و سرانجام مرگ رئیس‌جمهور انجامیده است. مطابق آرای فقها، اگر ثابت شود که علتِ نزدیک و اصلیِ مرگ، اقدام ناقص یا اهمال‌کارانه کادر پزشکی بوده است، آنان ضامن جنایت محسوب می‌شوند (شهید ثانی، مسالک‌الافهام، ج ۱۵، ص ۸۴)؛ زیرا این تقصیر، رابطه استنادی میان فعل اولیه ضارب و مرگ نهایی را متزلزل کرده و جنایت را به شکل عرفی به مباشر (پزشک) منتسب می‌سازد.

در تبیین دقیق‌تر این وضعیت، باید اشاره داشت که در این‌جا با «اجتماع سبب و مباشر» روبرو هستیم. در چنین حالتی، برخلاف اجتماع اسباب که در آن بحث از تداخل طولی یا عرضی به میان می‌آید، معیار اصلی برای تعیین مسئول، شناسایی «عامل اقوی» است. در پرونده حاضر، لئون چولگوش با شلیک گلوله، سبب ایجاد جراحت بوده، اما پزشکان با ورود مستقیم در روند درمان و انجام عمل جراحی، عنوان مباشر را پیدا کرده‌اند. بر اساس قاعده کلی، در اجتماع سبب و مباشر، مباشر ضامن است، مگر آن‌که سبب اقوی از مباشر باشد. حال، اگر تقصیر پزشکان در عدم تشخیص گلوله و درمان عفونت به قدری فاحش

و خارج از استانداردهای متعارف باشد که فوت را نه به جراحت اولیه، بلکه به «خطای درمانی» پیوند بزند، در واقع مباشر (کادر پزشکی) با فعل خود، رابطه علیتِ ناشی از فعل سبب (ضارب) را قطع کرده است. در این شرایط، عرف دیگر مرگ را به شلیک گلوله منتسب نمی‌کند، بلکه آن را نتیجه‌ی مستقیم قصور در جراحی می‌داند. به عبارت دیگر، در این پرونده فعل لئون چولگوش را باید به عنوان «سبب مقدم» در نظر گرفت که مقتول را در معرض خطر قرار داده است؛ اما از آن سو، اقدام‌های ناقص و متکی بر تقصیرِ کادر درمان، به عنوان «مباشرت در نتیجه» جلوه می‌کند. اگر ثابت شود که پزشکان با وجود امکانات، مسیر بهبودی را منحرف کرده‌اند، مسئولیت از عهده سبب خارج و بر عهده مباشر مستقر می‌گردد. اما در مقابل، اگر تقصیر پزشکان احراز نشود و فوت ناشی از محدودیت‌های علمی آن دوران باشد، نقص تجهیزات و دانش فنی به عنوان یک عامل خارجی تلقی شده که رابطه علیت ضارب را قطع نمی‌کند و در نتیجه، ضارب به عنوان «سبب اقوی» ضامن نهایی باقی می‌ماند.

در نهایت، از منظر فقه امامیه در موضوع قتل واحد، نمی‌توان هر دو عامل (سبب و مباشر) را به طور مستقل به پرداخت دیه کامل محکوم نمود، زیرا تعدد دیه بر فوت واحد فاقد وجاه«ت است. از این‌رو باید با تکیه بر «نظریه انتساب»، عاملی را که نزد عرف، «علت حقیقی» مرگ شناخته می‌شود را پیدا نمود. اگر قصور پزشک «فاحش» باشد، وی ضامن است و اگر قصور وی «جزیی» یا غیرارادی (ناشی از کمبود امکانات) باشد، مسئولیت به مسبب اصلی (چولگوش) باز می‌گردد، زیرا در حالت اخیر، سبب (شلیک گلوله) هم‌چنان قوی‌تر از مباشر (پزشکِ فاقد ابزار) باقی مانده و رابطه استنادی میان جنایت و مرگ قطع نگردیده است

۲-۶- تحلیل واقعه از منظر نوع قتل

در فقه امامیه، قتل به سه گونه اصلی تقسیم می‌شود: قتل عمد، قتل شبه عمد و قتل خطای محض. هر یک از این اقسام، ویژگی‌های و شرایط خاص خود را دارند که در منابع فقهی به تفصیل بیان شده است. در تبیین شرایط قتل عمد، مقرر شده است که مرتکب باید با قصد قبلی و آگاهانه، عملی را انجام دهد که به مرگ دیگری بیانجامد. در این نوع قتل،

سه عنصر اساسی وجود دارد: نخست، قصد انجام فعل (مانند شلیک عمدی)؛ دوم، قصد رسیدن به نتیجه (قصد کشتن بزه‌دیده) و سوم، علم به حرمت عمل (امام خمینی (ره) جلد ۲، ۵۴۱-۵۴۲).

در پرونده موضوع پژوهش، چولگوش با قصد قبلی و قبل از سخنرانی رئیس جمهور، اقدام به تهیه سلاح نموده است. این امر، مؤید وجود قصد و نیت قبلی و برنامه ریزی از پیش تعیین شده برای ارتکاب بزه است. علاوه‌بر این، وی به طور آشکار اقرار به ارتکاب بزه نموده است.[۱]او در زمان آماده‌سازی برای اجرای حکم اعدام گفته است: «من او را کشتم، چون دشمن مردم بود» (Macdonald,1902,184). هم‌چنین در اعتراف‌نامه خود در مقر پلیس نوشته است: «من وظیفه‌ام را انجام دادم».[۲] این تحلیل نشان می‌دهد که نامبرده هم قصد انجام فعل واقع شده (شلیک عمدی به مک کینلی) و هم قصد رسیدن به نتیجه (سلب حیات و کشتن وی) را داشته است، و از آن‌جا که او فردی بالغ و عاقل بوده و دلیلی بر ناآگاهی او از حرمت قتل وجود ندارد، رفتار وی با فرض عدم تأثیر قصور پزشکی، منطبق با شرایط تحقق قتل عمد در فقه اسلامی است (همان).

به این ترتیب، با فرض انتساب کاملِ مسئولیت با توجه به شرایط و شواهد موجود، رفتار چولگوش مطابق با ارکان تحقق قتل عمد در فقه اسلامی است، زیرا او با قصد قبلی و برنامه‌ریزی از پیش تعیین شده، اقدام به تهیه سلاح نموده و در محاکمه نیز به ارتکاب بزه اعتراف کرده است. این شواهد، به وضوح نشان دهنده وجود قصدِ فعل و قصدِ نتیجه در عمل وی است. در مقابل، رفتار کادر پزشکی -در صورت اثبات تقصیر- و در صورت خروجِ انتسابِ قتل از چولگوش، از منظر فقهی می‌تواند در قلمرو قتل شبه عمد یا خطای محض قرار گیرد؛ بدین معنا که مرتکب با قصد انجام عملی که به طور معمول کشنده نیست، اقدام کرده، اما آن عمل به دلیل بی‌احتیاطی یا غفلت منجر به مرگ شده است.

---

۱ Confession to the Assassination of PresidentWilliam McKinley : https://theanarchistlibrary.org/library/leon-czolgosz-confession-to-the-assassination-of-president-william-mckinley -2025-august-8

۲ I DONE MY DUTY

در پرونده حاضر، با نادیده گرفتنِ تأثیرِ قصور پزشکی، چولگوش به عنوان مباشر اصلی بزه، مطابق با شرایط فقهی، مستحق قصاص است. اما در صورت اثبات تقصیر کادر پزشکی، باید موضوع را بر پایه مفاهیم «سبب و مباشر» و «تداخل طولی و عرضی»، و نیز بررسی «مشارکت عامد با پزشکِ غیرقاصد و مقصر» تحلیل کرد. در نهایت، این تحلیل نشان می‌دهد که در چارچوب فقه امامیه، تفکیک نقش مباشر از عوامل دخیل در وقوع قتل و واکاوی ماهیت مداخله (طولی یا عرضی)، با توجه به قصد و آگاهی هر شخص، امری اساسی و تعیین‌کننده در میزان مسئولیت کیفری است.

۷-تحلیل قضیه از منظر عوام‌گرایی کیفری

بررسی روند رسیدگی به پرونده ترور مک‌کینلی- بیست و پنجمین رئیس‌جمهوری ایالات متحده آمریکا-، توسط لئون چولگوش -آنارشیست لهستانی‌تبار-از منظر عوام‌گرایی کیفری دارای اهمیت ویژه‌ای است (فرجیها، مقدسی، ۱۳۹۲، ۱۳۷). عوام‌گرایی کیفری، رویکردی است که هدف آن کنترل پدیده جنایی از طریق اعمال سخت‌گیری و کیفرهای شدید برای برخی بزه‌کاران است و می‌کوشد با این شیوه، از بی‌نظمی اجتماعی جلوگیری نماید (معظمی و سمیعی، ۱۴۰۱: ۱۱۲). سلطه عوام‌گرایی بر فرآیند قضایی می‌تواند بی‌طرفی قضات در تصمیم‌گیری‌های قضایی را تحت تأثیر قرار دهد. در چنین شرایطی، قضات به منظور اجتناب از اتهام چشم پوشی و سهل گیری با بزه‌کار، تصمیم‌های قضایی خود را همسو با خواسته عمومی و هیجانات جامعه اتخاذ می‌کنند و در عمل از خواست عموم حمایت می‌نمایند. در نتیجه، تصمیم‌های قضایی کمتر مبتنی بر تحلیل علمی و حقوقی است و بیشتر به فضای احساسی و فشار افکار عمومی پاسخ می‌دهد (همان به نقل از صانعی، ۱۳۸۲: ۴۸۵).

ترور ویلیام مک‌کینلی، در ۶ سپتامبر ۱۹۰۱ در شرایط اجتماعی ملتهب و با رشد جریان‌های آنارشیستی در ایالات متحده رخ داد و تأثیر افکار عمومی حاکم بر جامعه آن زمان، بر روند دادرسی در این پرونده، به وضوح مشهود است. روند رسیدگی قضایی به پرونده قتل رئیس جمهور با سرعت غیرمعمول و با شتاب بسیار بالایی انجام شد، به گونه‌ای که ظرف ۹ روز پس از مرگ رئیس‌جمهور، عامل ترور وی محاکمه و حکم اعدام او صادر و به اجرا گذاشته شد (Miller,2011,۳۵۰). بنابراین، تحلیل‌های حقوقی نشان

می‌دهد که این شتاب در دادرسی ناشی از فضای هیجانی جامعه و فشار افکار عمومی بوده است؛ زیرا نخست، رسیدگی به این پرونده و صدور حکم و اجرای آن با سرعت بسیار بالا و در زمان بسیار کوتاهی انجام شد و دوم، فضای ملتهب اجتماعی پس از ترور مک کینلی به تصویب قوانین ضد آنارشیستی و تشدید برخورد با جریان‌های معترض منجر شد. این شتاب غیرمعمول در روند دادرسی، نمونه‌ای بارز از عوام‌گرایی کیفری بوده و حکایت از آن دارد که هدف اصلی از این رسیدگی با سرعت و شتاب غیرعادی، تنها در راستای پاسخ‌گویی سریع به افکار عمومی بوده و توجه چندانی به اصول حقوقی و قانونی نگردیده است. این نمونه از رسیدگی، نشان‌دهنده تأثیر مستقیم فشار افکار عمومی بر فرآیند قانون‌گذاری و تصمیم‌های قضایی است، به ویژه که این ترور منجر به تشدید تدابیر امنیتی و حفاظت از رئیس‌جمهور و تقویت قوانین فدرال علیه ترور شد. بعدها، در سال ۱۹۰۹ نیز کنگره آمریکا قوانین مربوط به حمله به مقامات فدرال را تشدید کرد. این پرونده، نشان می‌دهد که در برخی از بزه‌های مهم، نظام‌های حقوقی تحت تأثیر هیجانات و فشار افکار عمومی، از اصول اساسی و بنیادین عدالت فاصله گرفته و تصمیم‌های قضایی و قانون‌گذاری خود را همسو با فضای احساسی جامعه اتخاذ می‌کنند. مطالعه این واقعه می‌تواند برای نظام‌های حقوقی که در معرض تأثیر فضای اجتماعی هستند، هشدار جدی تلقی شود و اهمیت رعایت استقلال قضایی و اصول دادرسی عادلانه را یادآور گردد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مطالعه تطبیقی پرونده ترور ویلیام مک کینلی، بیست و پنجمین رئیس‌جمهور ایالات متحده آمریکا، توسط لئون چولگوش، آنارشیست لهستانی تبار، گویای تفاوت‌های اساسی در رویکرد حقوقی این دو نظام است. در حالی که فقه امامیه در تحلیل رابطه علیّت و نقش تقصیر پزشکی، دقتی موشکافانه دارد، نظام حقوقی ایالات متحده در اوایل سده بیستم تحت تأثیر فشارهای اجتماعی و فضای هیجانی قرار داشت که به شتاب‌زدگی در دادرسی و پرهیز از بررسی جامع پرونده انجامید. از منظر تطبیقی، در آمریکا با نادیده گرفتن نقش اسباب مؤثر در مرگ و فراموشی نقش اسباب دور و نزدیک، تنها مباشر را قاتل می‌دانند، در حالی که فقها با ظرافت ویژه‌ای، قصور پزشکی را نیز با شرایطی سبب می‌دانند و عمل

کسی را که تیراندازی نموده، مباشرت تلقی می‌کنند. فقها اجتماع این دو عامل را ابتدا در دو گروه طولی یا عرضی، با نتایج متفاوت مورد ارزیابی قرار می‌دهند و سپس چه از باب سبب اقوی و چه از نظر انتساب، تأثیر سبب -یعنی قصور پزشکی- را نادیده نمی‌گیرند. در هر حال، فقها نمی پذیرند که هم مباشر در قتل و هم پزشکان به عنوان سبب، به اولیاء دم هر یک دیه کامل؛ یعنی مجموعاً برای یک قتل دو دیه بدهند و یا همراه با پرداخت دیه کامل توسط سبب، حکم قصاص مباشر بدون پرداخت تفاضل دیه صادر شود. بدین توضیح که اگر رابطه را عرضی بدانیم -که چنین نیست-، ناچار باید آنان را شریک در قتل دانسته و موضوع را مشمول شرکت مرتکب عامد و قاصر در قتل تلقی کنیم؛ در این صورت با پرداخت تفاصل دیه از سوی سبب قاصر و درخواست اولیای دم، می‌توان قاتل را قصاص کرد. یا باید با تعیین و محاسبه درصد تأثیر در مرگ، قصاص برای هر دو ساقط و آنان را به نسبت تأثیر، محکوم به پرداخت دیه کرد. یا با طولی دانستن عوامل دخیل در مرگ -که در این پرونده بیشتر مطرح است-، باید در پی سبب اقوی یا انتساب قتل به هر دو عامل (مباشر و سبب بعدی) بود؛ اگر به سبب اقوی یا انتساب عرفی به سبب نرسیم، مباشر را ضامن دانسته و از قصور پزشکی چشم پوشی می‌کنیم. این رویکرد، پیچیدگی نگاه فقها را در برابر حقوق آمریکا به روشنی نشان می‌دهد.

به طور کلی، در هر دو نظام حقوقی، عمل چولگوش مصداق مباشرت در قتل عمد است. در ایالت نیویورک و بر پایه قانون فدرال آن زمان، مباشرت به قتل رئیس‌جمهور، جرم فدرال شناخته شده و بالاترین کیفر (اعدام) برای وی در نظر گرفته شد. در فقه امامیه نیز مباشرت در قتل عمد، مستوجب قصاص نفس است؛ مشروط بر احراز قصد فعل، قصد نتیجه و آگاهی به حرمت عمل. از منظر عوام گرایی کیفری، تأثیر فشار افکار عمومی بر دادرسی کیفری در آمریکا، روند قضایی را به شکل عمده بر عامل جنایت، یعنی لئون چولگوش، متمرکز کرد و نقش احتمالی مراقبت‌های پزشکی پس از ترور به طور جدی بررسی نشد. این تمرکز یک جانبه بر عامل جنایت و پرهیز از تحلیل دقیق رابطه سببیت پزشکی، نمونه‌ای بارز از تأثیر فشار اجتماعی و عوام‌گرایی کیفری بر عدالت قضایی است. شتاب زدگی در دادرسی و اولویت‌دهی به پاسخ‌گویی سریع به افکار عمومی، با اصول

عدالت کیفری و تحقیق علمی در تضاد بود. نکته دیگری که از این پژوهش به دست آمد، تعارض میان عدالت کیفری و ملاحظات سیاسی و اجتماعی پرونده مک کینلی است. اگرچه چولگوش مستحق کیفر قانونی بود، اما شتاب زدگی در دادرسی و عدم بررسی کامل تقصیر پزشکی، آن را به نمونه‌ای از خطای قضایی تحت تأثیر افکار عمومی تبدیل کرده است. این ترور، پیامدهای بلند مدتی در سیاست امنیت ملی آمریکا، تقویت قوانین فدرال علیه ترور و محدودسازی حقوق آنارشیست‌ها داشت.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

ORCID

Abbas Sheikholeslami https://orcid.org/0000-0003-3975-6844

Roghayeh Masteri-Farahani https://orcid.org/0000-0002-5090-7626

منابع

قانون جزای ایالت نیویورک – مصوب ۱۸۸۱

خمینی (ره)، روح الله،(۱۳۹۲) ترجمه تحریرالوسیله، جلد ۲، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).

رستمی، هادی؛ شعبانی کندسری، هادی،(۱۳۹۵) احراز رابطهٔ سببیت در فرض مداخله عوامل گوناگون در جنایات و خسارات مالی (با تأکید بر قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲)، پژوهش حقوق کیفری، سال چهارم، شماره پانزدهم.

شیخ الاسلامی، عباس، حاتمی‌نیا، حامد، (۱۴۰۴)، امکان سنجی شراکت عمدی و غیر عمدی مرتکبین در یک جنایت با نقد آرای شعب پنجم و ششم دادگاه کیفری یک استان خراسان رضوی و رای شعبه چهل و هشتم دیوان عالی کشور، دوفصلنامه نقد و تحلیل آرای قضایی، دوره ۴ ، شماره ۷ – شماره پیاپی۷، شهریور ۱۴۰۴.

عاملی(شهید ثانی)، زین‌الدین بن علی،(۱۴۱۳ه.ق)، مسالک‌الأفهام إلی‌تنقیح‌شرائع‌الإسلام، جلد۱۵، قم: مؤسسهٔ المعارف‌الإسلامیهٔ، چاپ اول.

فرجیها، محمد، مقدسی، محمدباقر،(۱۳۹۲) ویژگی‌های سیاست‌های کیفری عوام‌گرا؛ مطالعات حقوق تطبیقی، دورهٔ ۴، شمارهٔ ۲.

کاظمی، محمود،(۱۴۰۴) تداخل اسباب در مسئولیت مدنی، فعل جانی و عمل پزشکی؛ نقد رأی وحدت رویه شماره ۸۰۴ دیوان عالی کشور، دوفصلنامه نقد و تحلیل آرای قضایی، دوره ۴، شماره ۷.

معظمی، شهلا؛ سمیعی، محمدامین؛ (۱۴۰۱)جلوه‌های عوامگرایی کیفری در حوزه سیاست کیفری در مرحله پیشادادرسی در ایران، فصلنامه فقه جزای تطبیقی، دوره دوم، شماره پنجم.

نجفی، محمدحسن،(۱۴۰۴ ه.ق.)، جواهرالکلام فی شرح شرائع‌الإسلام، جلد۴۳، بیروت: دارإحیاءالتراث العربی، بیروت، چاپ هفتم.

References

Miller, S. G. (۲۰۱۱),The President and the Assassin:McKinley,Terror,and Empire at the Dawn of the American Century,Random House, Publishing Group, a division of Random House,Inc,New York.

Merry,w,Robert,(2017) President McKinley– Architect American century

The Penal Code of the State of New York (1881)

Channing,Walter,(2015),THE Mental Status Of CZOLGOSZ THE Assassin Of President Mckinley.

McDonald, Carlos F., A. M., M.D.,(1901) (Professor of Psychiatry and Medical Law at Bellevue Hospital University and College of Medicine and former Chairman of the New York State Commission on the Insane), The Trial, Execution, Autopsy, and Mental Condition of Leon F. Czolgosz, alias Fred Nieman, Assassin of President McKinley, Journal of Psychiatric Pathology, Vol. I, Nos. 4-5-New York.

https://babel.hathitrust.org(1404-7-1)

https://onlinebooks.library.upenn.edu(1404-7-1)

https://theanarchistlibrary.org(1404-7-1)

https://babel.hathitrust.org(1404-7-1)

Translated References into English

Khomeini, R. (2013). Translation of Tahrir al-Wasilah (Vol. 2). Institute for Compilation and Publication of Imam Khomeini's Works. [In Persian]

Rostami, H., & Sha'bani Kandasari, H. (2016). Establishing Causation in Cases Involving Multiple Intervening Factors in Crimes and Financial Losses (with Emphasis on the 2013 Islamic Penal Code). Criminal Law Research, 4(15). [In Persian]

Sheikholeslami, A., & Hataminia, H. (2025). The Feasibility of Intentional and Unintentional Joint Participation in a Crime: A Critique of the Judgments of Branches Five and Six of the Criminal Court One of Razavi Khorasan Province and the Judgment of Branch Forty-Eight of the Supreme Court. Journal of Critique and Analysis of Judicial Decisions, 4(7). [In Persian]

Al-'Amili (al-Shahid al-Thani), Zayn al-Din ibn Ali. (1413 AH). Masalik al-Afham ila Tanqih Shara'i al-Islam (Vol. 15). Qom: Mu'assasat al-Ma'arif al-Islamiyyah. (In Arabic).

Farajiha, M., & Moqaddasi, M. (2013). Characteristics of Populist Criminal Policies. Comparative Law Studies, 4(2). [In Persian]

Kazemi, M. (2025). Concurrent Causes in Civil Liability: The Offender's Conduct and Medical Treatment—A Critique of Supreme Court Uniform Decision No. 804. Journal of Critique and Analysis of Judicial Decisions, 4(7). [In Persian]

Moazzami, S., & Samiei, M. A. (2022). Manifestations of Penal Populism in Iran's Criminal Policy at the Pre-Trial Stage. Journal of Comparative Islamic Criminal Jurisprudence, 2(5). [In Persian]

Najafi, M. H. (1404 AH). Jawahir al-Kalam fi Sharh Shara'i al-Islam (Vol. 43). Beirut: Dar Ihya' al-Turath al-'Arabi (7th ed.). [In Persian]

استناد به این مقاله: شیخ الاسلامی، عباس و ماستری فراهانی، رقیه . (۱۴۰۵). مطالعه تطبیقی قتل رئیس‌جمهور مک‌کینلی در نظام حقوقی ایالات متحده آمریکا و فقه امامیه. (e21455). فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، ۱۴(۵۴)، ۷۹- ۱۱۰. e21455. doi: 10.22054/jclr.2026.88710.2810

Criminal Law Research is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.